

PROGRAMMA CURSUS 'Literatuur en cultuur in het taalonderwijs'

ORGANISATIE

Op verzoek van de Nederlandse Taalunie organiseert **DE SCHOLINGSWINKEL** van 29 augustus tot 4 september 2010 een cursus voor docenten Nederlands als vreemde taal met als onderwerp 'Literatuur en cultuur in het taalonderwijs'.

Adres: Vondelzaal
Universiteitsbibliotheek
Singel 425
Amsterdam

Cursusleiding: Alice van Kalsbeek
E-mail: A.A.M.vanKalsbeek@uva.nl
Tel: +31 6 13048984

CERTIFICAAT

Deelnemers die de hele cursus hebben gevolgd, ontvangen van de Nederlandse Taalunie een bewijs van deelname.

LOCATIE

Workshops: Vondelzaal
Universiteitsbibliotheek
Singel 425
Amsterdam

Maaltijden: Binnengasthuisterrein, Restaurant Atrium (begane grond)
Oudezijds Achterburgwal 237
Amsterdam

INHOUD

In deze cursus komen twee thema's aan bod: literatuur en cultuur. Hierbij staat de vraag centraal hoe literatuur en cultuur geïntegreerd kunnen worden in het taalonderwijs. We richten onze aandacht op de didactiek van het literatuuronderwijs en op de integratie van literatuur in het taalonderwijs. Uiteraard komen hierbij verschillende literaire genres aan de orde, niet alleen proza en poëzie, maar ook stripverhalen en liedjes.

Daarnaast zullen we ons bezighouden met de vraag hoe cultuur in het taalonderwijs geïntegreerd kan worden. Zowel de Nederlandse als de Vlaamse cultuur komen hierbij aan de orde. Alle exponenten van cultuur (interculturele communicatie, cultuur met een grote C) worden in deze week belicht. Een museumbezoek is een onderdeel van het programma. Bijzonder onderdeel van de cursus is 'Best practices'. Deelnemers laten een van hun favoriete lesfragmenten zien. Een gedeelte van twee cursusdagen wordt hieraan besteed.

- 10.00 – 10.15 u: **Opening** (*Medewerker Nederlandse Taalunie*)
- 10.15 – 10.45 u: **Kennismaking en inleiding**
(*Alice van Kalsbeek, De Scholingswinkel/Universiteit van Amsterdam*)
- 10.45 – 11.15 u: **Interactief taalonderwijs**
(*Annemie Decavele & Helga Van Loo, de Scholingswinkel/ ILT Katholieke Universiteit Leuven*)
- In deze workshop gaan we aan de slag met poëzie, muziek, taalspelletjes, tekst-en filmmateriaal die als veelzijdige inspiratiebronnen kunnen dienen. We gaan op zoek naar concrete werkvormen om gedichten, teksten, filmpjes en liedjes op een motiverende en prikkelende manier in de klas te gebruiken. Want ze zorgen niet alleen voor een leuke sfeer in de klas, ze hebben bovendien ook een positief effect op het taalverwervingsproces. Deze werkvormen helpen de studenten immers om de taal te ervaren eerder dan ze te studeren. Door taalspelletjes te spelen zijn ze zich niet bewust van het feit dat ze aan het leren zijn en ervaren ze plezier, drukken hun emoties uit en interageren. En dat alles in een nieuwe taal. We houden het uiteraard niet bij voorbeelden en theorie rond strips, poëzie en muziek, maar we testen een waaier van werkvormen met u uit.
- 11.15 – 11.45 u: pauze
- 11.45 – 13.00 u: vervolg **Interactief taalonderwijs**
- 13.00 – 14.00 u: lunchpauze
- 14.00 – 15.15 u: vervolg **Interactief taalonderwijs**
- 15.15 – 15.30 u: pauze
- 15.30 – 16.30 u: vervolg **Interactief taalonderwijs**
- v.a. 16.30 u: **Stadswandeling door het oude centrum van Amsterdam en borrel**
onder leiding van Nicky Heijne, de Scholingswinkel/ INTT Universiteit van Amsterdam

09.30 – 11.00 u:

De stad in de zeventiende-eeuwse Nederlanden

(Ludo Beheydt, Université catholique de Louvain)

In de zeventiende eeuw treedt er een versnelde verstedelijking op in Noord Nederland. Amsterdam neemt de leiding over van Antwerpen. Een rijke regentenelite waartoe ook heel wat geïmmigreerde zuiderlingen behoren krijgt de leiding over de grote steden. Amsterdam, Delft, Den Haag en Leiden groeien zeer snel uit tot echte urbane kernen, mede dankzij de ingeweken Vlamingen. De godsdienst speelt een belangrijke rol in deze nogal autonome ministaatjes waar de koophandel bloeit en de eigen culturele identiteit vorm krijgt. Constantijn Huygens typeert het Amsterdam van zijn dagen als: "Averechte Masten-woud, Wonder-weelde van ons dagen, Veen vol stenen, sack vol goud": Dit rijke Amsterdam kan zich een gunstig mecenaat veroorloven: schilderkunst en literatuur bloeien weelderig en bieden een levendig beeld van een wordende stedelijke natie. Aan de hand van een schilderkunstig verslag en een aan de literatuur ontleend beeld zal de stad van weleer worden opgeroepen in zijn dagelijkse handel en wandel. Met de participatie van de deelnemers kan het verleden weer levend worden.

11.00 – 11.30 u:

pauze

11.30 – 12.45 u:

Lessen uit de Canon

(Joke Olie, Instituut voor Nederlands als tweede taal, Universiteit van Amsterdam).

Op 3 juli 2007 is in de Ridderzaal de definitieve versie van de Canon van Nederland gepresenteerd. De Canon is ontwikkeld onder leiding van prof. dr. Frits van Oostrom en dient als leidraad voor het Nederlandse onderwijs. De Canon kan een goede functie vervullen bij de inburgering en het is daarom interessant om te onderzoeken in hoeverre de Canon gebruikt kan worden bij het ontwerpen van lessen Nederlands als vreemde taal. In deze workshop gebruiken we elementen (vensters) uit de Canon als inspiratie voor het maken van lesmateriaal. In de afgelopen drie jaar zijn de vensters van de canon uitgebreid met korte filmpjes, geschikt voor diverse niveaus. Die filmpjes zijn ook uitstekend geschikt voor luisterlessen in het NT2-onderwijs. We zullen met behulp van die filmpjes proberen activerende en aantrekkelijke oefeningen te ontwerpen die te maken hebben met luistervaardigheid en verstavaardigheid.

Nicky Heijne neemt in haar workshop ook de Canon als uitgangspunt, maar zij zal zich concentreren op de literaire vensters, terwijl ik de vensters die te maken hebben met geschiedenis en beeldende kunst centraal zal stellen.

12.45 – 13.45 u:

lunchpauze

13.45 – 15.00 u:

Vervolg **Lessen uit de Canon**

15.00 – 15.15u

pauze

15.15 – 17.00 u:

Excursie naar het Historisch Museum

- 9.30 – 11.00 u: **Literaire lessen in het taalverwervingsonderwijs**
(*Nicky Heijne, De Scholingswinkel/Universiteit van Amsterdam*)
- In deze workshop onderzoeken we hoe we authentieke literaire teksten (onder andere uit de vijftig vensters van de Canon) kunnen gebruiken in het taalverwervingsonderwijs. Welke teksten zijn geschikt? En hoe bepaal je of de student inderdaad al toe is aan het desbetreffende boek of verhaal? Om docenten een houvast te geven bij het bepalen van de moeilijkheidsgraad van teksten, is op het Steunpunt NVT *De Leeswijzer* ontwikkeld. *De Leeswijzer* is een instrument waarmee op een eenvoudige, snelle en betrouwbare manier vastgesteld kan worden op welk taalbeheersingsniveau de tekst gebruikt kan worden. De deelnemers maken kennis met het instrument en passen het toe op een aantal literaire teksten. Aan de hand van deze teksten, ondersteunend beeldmateriaal, en praktische didactische aanwijzingen ontwikkelen de deelnemers zelf een les.
- 11.00 – 11.30 u: pauze
- 11.30 – 12.45 u: Vervolg **Literaire lessen in het taalverwervingsonderwijs**
(In tweede deel: *Zelf lesmateriaal maken*)
- 12.45 – 13.45 u: lunchpauze
- 13.45 – 15.15 u: **Boekenblok/Hoekenwerk: Alice en Nicky**
- 15.15 – 15.45 u: pauze
- 15.45 – 17.00 u: **Best practices: Alice**

09.30 – 11.00 u

Poëzie in de NVT-klas

(Freek Bakker, Instituut voor Nederlands als tweede taal, Universiteit van Amsterdam)

Intuïtief geloof ik erg in het subjectieve concept van *mooie taal*, waarmee ik goedgeschreven Nederlandse teksten bedoel die voor cursisten in de NT2-klas op ieder niveau als voorbeelden kunnen dienen bij de productie van geschreven taal; niet om die teksten te kopiëren, maar als stimulans om teksten te schrijven die niet alleen grammaticaal correct zijn, maar ook mooie, verrassende zinnen bevat. Dat verhoogt het plezier van de cursisten bij het leren van de taal, en daarmee hun motivatie en resultaten. Poëzie is hierbij een ideaal hulpmiddel. Allereerst omdat enorm veel materiaal voor handen is. In Nederland en Vlaanderen bestaat een bloeiende dichterlijke productie, die zo rijk is dat voor ieder cursusniveau geschikte gedichten te vinden zijn. In de workshop zal ik voorbeelden van gedichten aandragen die op verschillende niveaus gebruikt kunnen worden. Ik geef tips over werkvormen en spreekoefeningen bij een gedicht. Verder zal ik laten zien op welke manieren de docent bruikbare gedichten kan vinden (internet, bundels, poëzietijdschriften). Rond één gedicht gaan de deelnemers zelf oefeningen maken. De deelnemers krijgen tenslotte kant-en-klaar materiaal op een cd mee naar huis.

11.00 – 11.30 u:

pauze

11.30 – 12.45 u:

Vervolg **Poëzie in de NVT-klas**

12.45 – 13.45 u:

lunchpauze

13.45 – 15.15 u:

Christine van Baalen
(info volgt nog)

15.15 – 15.45 u::

pauze

15.45 – 16.30 u:

Christine van Baalen

16.30 u – 17.00 u:

Best Practices: Alice

Koopavond in Amsterdam ...

- 9.30 – 11.00 u: **De kleren maken de man: Vlamingen en hun kleerkast**
(*Ingrid Degraeve, Taaluniecentrum NVT, Brussel*)
- Welke kleren kleuren het straatbeeld in Vlaanderen?
Waarom wordt Vlaanderen wel eens het mekka van de mode genoemd? Aan de hand van filmpjes, foto's en nog veel meer gaan we kijken wat de gewone man in de straat, de fashionista's en de koninginnen en prinsessen in België dragen. Ik zal een poging ondernemen om mijn gastcollege met mijn eigen outfit te illustreren. De presentatie is als workshop opgevat waarbij de cursisten uitgenodigd worden opdrachten voor hun eigen studenten bij het aangeboden materiaal te ontwerpen.
- 11.00 – 11.30 u: pauze
- 11.30 – 12.45 u: **Nederpop**
(*Alice van Kalsbeek, De Scholingswinkel/ Universiteit van Amsterdam*)
- De moderne Nederlandstalige popmuziek is een veelstromenland van genres. Een aantal daarvan lichten we er in deze workshop uit. We gebruiken recente nummers van Belgische en Nederlandse artiesten om te ervaren wat je met muziek in de klas kunt doen. En als de stemming dat toelaat, zullen we laten horen dat we ook zelf kunnen zingen.
- 12.45 – 13.45 u: lunchpauze
- 13.45 – 15.15 u: **Best practices: Nicky**
- 15.15 – 15.45 u: pauze
- 15.45 – 16.30 u: **Afsluiting / Evaluatie**
(*Alice van Kalsbeek, Universiteit van Amsterdam / Scholingswinkel, Nederlandse Taalunie*)
- De cursus wordt geëvalueerd en de certificaten worden uitgereikt.
- 20.00 – 22.00 u: **Gemeenschappelijk slotdiner**

DE DOCENTEN

Christine van Baalen

Freek Bakker is sinds 2000 werkzaam bij het Instituut voor Nederlands als Tweede Taal (INTT), verbonden aan de Universiteit van Amsterdam. Hij geeft op alle niveau's, van Absolute Beginners tot en met Advanced en participeert in groepen docenten die nieuw materiaal ontwikkelen. Daarnaast geeft hij colleges taalverwerving Frans, aan dezelfde universiteit.

Ludo Beheydt voltooide, na kandidaturen Germaanse filologie aan de K.U.L. Afdeling Kortrijk, zijn licenties in Leuven waar hij afstudeerde op een verhandeling in de Nederlandse taalkunde. Na een korte loopbaan als assistent Engelse taalkunde en later Nederlandse taalkunde promoveerde hij tot Doctor in de Wijsbegeerte en de letteren aan de K.U.Leuven met een proefschrift over het taalgebruik van jonge moeders tegen hun taalverwervende kinderen. Later werd hij wetenschappelijk medewerker aan de Université catholique de Louvain, waar hij vervolgens hoogleraar Nederlandse taalkunde en Nederlandse cultuur werd. Op dit ogenblik is hij voltijds gewoon hoogleraar Nederlandse taalkunde en Nederlandse civilisatie aan deze universiteit. Hij is ook bijzonder hoogleraar geweest aan de Universiteit van Amsterdam voor Cultuur der Nederlanden en is op dit ogenblik nog bijzonder hoogleraar Cultuur der Nederlanden aan de Universiteit van Leiden. In 2005 werd hij onderscheiden als Europees Eresenator voor zijn bijdrage aan de Europese cultuur. Recent publiceert Ludo Beheydt vooral over cultuur en maatschappij van de Nederlanden, kunst en culturele identiteit en taal en culturele identiteit. Hij heeft een groot kunstboek geschreven over de taal, de kunst en de cultuur der Nederlanden onder de titel *Eén en toch apart, kunst en cultuur van de Nederlanden* (uitgeverij Davidsfonds: Leuven).

ludovic.beheydt@uclouvain.be

Annemie Decavele studeerde Germaanse talen aan de K.U.Leuven en volgde een bijkomende opleiding 'Nederlands aan Anderstaligen' aan de Universiteit Antwerpen. Ze behaalde ook het diploma 'Sociale en Culturele Antropologie' en legt zich toe op de interculturele component binnen het taalverwervingsproces. Door haar passie voor theater en poëzie maakte ze actief theater voor anderstaligen bij theatergroep Fast Forward. Ze werkte ook mee aan de ontwikkeling van nieuw NT2-en NVT-lesmateriaal dat anderstaligen laat kennismaken met Nederlandstalige poëzie: *Als ik jou. Poëzie voor anderstaligen*. Annemie verzorgt ook bijscholingen en workshops in binnen- en buitenland via de Scholingswinkel. Momenteel is ze docente NT2 aan het Instituut voor Levende Talen van de K.U.Leuven.

annemie.decavele@ilt.kuleuven.be

Ingrid Degraeve studeerde vertaalkunde Frans en Duits en behaalde een postacademisch diploma in de vergelijkende literatuurwetenschap. In 1999 zette ze in Tbilisi, de hoofdstad van Georgië, een docentschap Nederlands aan de Ilia Chavchavadze State University op. Sinds 2003 verschijnen haar vertalingen van Georgische literatuur bij Vlaamse en Nederlandse uitgeverijen. Sinds 2008 werkt ze als projectleider bij het Taaluniecentrum NVT in Brussel.

Nicky Heijne studeerde Nederlandse Taal en Letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam. Zij werkt al geruime tijd als docent en projectmedewerker bij het Instituut voor Nederlands als Tweede Taal van de Universiteit van Amsterdam. Daarnaast was zij zo nu en dan als projectmedewerker betrokken bij het Steunpunt Nederlands als Vreemde Taal.

Naast Nt2 lessen aan aspirant-studenten en uitwisselingsstudenten van de Universiteit van Amsterdam, verzorgt zij regelmatig docententrainingen over allerlei onderwerpen en ontwikkelt zij nieuw lesmateriaal.

Zij is o.a. mede-auteur van de nieuwe taakgerichte leergang *Code 1* en *Code 2* en van *@net*, videolessen ten behoeve van het onderwijs Nederlands als Vreemde Taal. n.c.heijne@uva.nl

Alice van Kalsbeek was van 1983-1998 werkzaam aan de Afdeling Nederlands als tweede taal van de Vrije Universiteit te Amsterdam, waar zij zich bezighield met onderwijs, nascholing en leermiddelenontwikkeling. Verder deed ze onderzoek naar de praktijk van het NT2-onderwijs (*Kijk op de klas*, Huizinga & Van Kalsbeek 1996).

Van 1998-2008 werkte ze als projectmanager bij het Steunpunt Nederlands als vreemde taal aan de Universiteit van Amsterdam. Haar speciale belangstelling gaat uit naar de relatie tussen taal en cultuur (Cultuur in taal, Van Baalen, Beheydt & Van Kalsbeek 2003), een onderwerp waar ze zich sinds haar verblijf in Zambia (1979-1982) mee bezig houdt. Ze geeft workshops en trainingen over allerlei onderwerpen aan docenten Nederlands als vreemde taal. Sinds februari 2010 is ze coördinator a.i. van het Instituut voor Nederlands als vreemde taal aan de Universiteit van Amsterdam. A.A.M.vanKalsbeek@uva.nl

Helga Van Loo studeerde in 1995 af als licentiaat germaanse talen aan de Katholieke Universiteit Leuven en volgde daarna een bijkomende opleiding NT2-didactiek aan de Universiteit van Antwerpen. Sinds veertien jaar werkt ze aan het Instituut voor Levende Talen van de KU Leuven. Buiten de klas kreeg ze de kans om nieuw lesmateriaal voor NT2 en NVT te ontwikkelen. Zo publiceerde ze in 2003 bij uitgeverij Acco samen met collega Peter Schoenaerts de leergang *Niet Vanzelfsprekend*. In 2004 bracht ze bij uitgeverij Boom *Anders nog iets* op de markt, een oefenboek bij liedjes die muzikant Janjaap de Vries speciaal voor NT2- en NVT-leerders schreef. In 2008 verscheen *Thematische woordenlijst voor anderstaligen* bij uitgeverij Intertaal waarvan Helga ook co-auteur is en in 2009 publiceerde ze *'Nederlands voor anderstaligen. Van theorie naar praktijk'*, een praktische handleiding voor NT2- en NVT- docenten met handige kopieerbladen. Als lid van 'De Scholingswinkel' geeft ze samen met collega's Alice van Kalsbeek, Nicky Heijne en Annemie Decavele, regelmatig bijscholing en workshops aan NT2- en NVT-docenten in opdracht van scholen in Vlaanderen of voor de Nederlandse Taalunie in Antwerpen, Amsterdam, Jakarta en Minneapolis. Deze workshops gaan onder andere over muziek, poëzie, lees- en luistervaardigheid, spreekvaardigheid, interactieve werkvormen en spelletjes in de taalklas. helga.vanloo@ilt.kuleuven.be

Joke Olie is in 1982 afgestudeerd in Nederlandse Taal en Letterkunde. Tijdens haar studie is ze begonnen met lesgeven en dat doet ze tot op heden met enorm veel plezier. Ze heeft meer dan dertig jaar moedertaalonderwijs, lessen NT2 en geschiedenis gegeven aan diverse scholen en instituten en sinds 2001 is ze verbonden aan het Instituut voor Nederlands als Tweede Taal (INTT) van de Universiteit van Amsterdam. Sinds 2007 is ze daarnaast werkzaam als vakdidacticus Nederlands bij het Instituut voor de Leraren Opleiding (ILO) van de UvA. NT2-lessen probeert ze vaak te integreren met geschiedenis, kunst en cultuur. Ze heeft ervaren dat cursisten die de Nederlandse taal willen leren, ook veel belangstelling hebben voor culturele aspecten van Nederland. Al meer dan vijftien jaar onderneemt ze met vrijwel elke groep waaraan ze lesgeeft, een excursie naar het Rijksmuseum, het Amsterdams Historisch Museum of het Van Gogh Museum en ook heeft ze veel (multimediaal) lesmateriaal ontwikkeld rond culturele thema's.

j.f.olie@uva.nl